
**PROJECTE DEL GRUP DE TREBALL DE PREVENCIÓ
(Comissió de Treball Protecció a la Persona Major)**

“Visibilització de la desprotecció de les persones majors als àmbits comunitari i institucional i empoderament del col·lectiu a la societat”

Integrants del grup de treball:

Robert C. Fernández	IMAS (Coordinació grup de treball)
Catalina Garcia	IMAS (Secció Foment Autonomia)
Margalida Pocoví	IMAS (Secció Foment Autonomia)
Isabel Cuart	IMAS (Equip Prioritat Social/Observatori)
Bel Vidal	IMAS (Llar dels Ancians)
Asunción Jiménez	IMAS (Bonanova)
Margalida Vives	Universitat de les Illes Balears
Arnau Socies	Fundació Aldaba
Amanda Marsé	Fundació Aldaba
Coloma Reynés	INTRESS
Edith Pérez	Col·legi Oficial Terapeutes Ocupacionals
Miquel J. Oliver	Col·legi Oficial Metges
Mariano Sbert	Col·legi Oficial Pedagogia i Psicopedagogia
José Ángel Rubiño	Col·legi Oficial Psicologia
Míriam Ramírez	Fundació Balear d'Atenció a la Dependència
Chicosé Cubero	Creu Roja

línia de treball

PREVENCIÓ

Denominació de l'acció: "Visibilització de la desprotecció de les persones majors als àmbits comunitari i institucional i empoderament del col·lectiu a la societat"

Tipologia de l'acció: "Recerca de les iniciatives preventives existents i disseny d'un programa preventiu de sensibilització vers el maltractament de les persones majors."

1. Justificació

Encara que els maltractaments cap a les persones majors hagen existit des de l'antiguitat, no comencen a ser reconeguts com un problema que necessita ser definit, estudiat i sobre el qual han d'intervenir els professionals fins a la meitat dels anys setanta del segle passat. Actualment existeix un consens generalitzat en considerar-ho com un problema social amb greus conseqüències i que suposa una violació dels drets de les persones majors. Els estudis mostren com els maltractaments menyscaben la qualitat de vida de les persones majors, poden produir greus conseqüències en la seva salut, en la seva seguretat, en el seu benestar econòmic, i augmenten la morbiditat i la mortalitat de les víctimes.

Els estudis de prevalença indiquen que es tracta d'un problema més freqüent del que pot semblar. Encara que els resultats dels estudis de prevalença són molt variats, depenent del tipus de definicions utilitzades, de les metodologies de mostreig, de les tècniques utilitzades per recollir la informació i de factors socials i culturals, entre uns altres, comptem amb algunes estimacions com les presentades en l'European Report on Preventing Elder Maltreatment (World Health Organization, 2011). Segons aquest informe, un 2,7% de les persones majors havien experimentat maltractament físic (l'equivalent a 4 milions de persones de 60 o més anys), un 0,7% havien patit abús sexual (l'equivalent a un milió de persones majors), un 19,4 % maltractament psicològic (uns 29 milions de persones majors) i un 3,8% havia estat víctima d'explotació econòmica (uns 6 milions de persones majors). La prevalença dels maltractaments en la comunitat se situaria entorn del 3% i podria ser més elevada entre les persones majors amb

necessitats més elevades de suport, arribant al 25%. Segons aquest mateix informe, la prevalença mitjana dels maltractaments patits per les persones majors de la Unió Europea que rebien cures formals (no de cuidadors familiars) a la seva llar o altres institucions de cures va ser del 11%. Aquestes dades mostren la freqüència amb la qual es produeix el problema, que podríem considerar encara major si s'incloueren les taxes de prevalença de tipologies com la negligència o l'autonegligència. En el cas dels estudis sobre població espanyola, els resultats dels estudis de prevalença (Melsa, 2001; Garre-Olmo, Planas-Pujol, López-Pousa, Juvinya i Vilalta-Franch, 2009; Pérez-Presons et al., 2008; Cingle et al., 2005; Sancho, 2011) varien, encara que podríem dir que la majoria dels autors consideren una taxa de prevalença del 10%. D'altra banda, el procés d'envelliment de la població pot fer que s'incrementi el nombre de persones afectades. Es preveu que a Europa el percentatge de persones de 65 o més anys cresqui del 14% en 2010 al 25% en 2050, any en el qual aproximadament un terç de la població tindrà 60 o més anys. Davant d'aquesta realitat, altres països ja han iniciat alguns d'anys que van engegant programes de prevenció i protocols i serveis d'intervenció. A Espanya el desenvolupament d'aquest tipus de recursos ha estat posterior, però són cada vegada més nombrosos els protocols i guies d'actuació que s'han anat creant en diferents comunitats autònomes.

A Mallorca, el Servei de Protecció del Major de l'Àrea de Gent Gran de l'Institut Mallorquí d'Afers Socials (IMAS), per mitjà de l'equip tècnic de Prioritat Social ha estat el responsable de l'abordatge de les situacions de desprotecció i de maltractaments en la comunitat de les persones majors. Entre 2010 i 2014 han intervingut en un total de 754 casos, la qual cosa és un indicador de la rellevància del problema i de la necessitat d'optimitzar la resposta dels recursos existents i, pel que ens ocupa en aquest projecte, prevenir la proliferació d'aquesta injustícia.

2. Breu descripció del projecte

El projecte inclou dos reptes: per una banda pretén dur a terme una recerca sistematitzada dels recursos existents tant a l'àmbit comunitari com institucional adreçats a la prevenció del maltractament vers les persones majors. Per l'altra, i aprofitant l'experiència i dades registrades a la recerca, dissenyar iniciatives preventives per aplicar als dos àmbits estudiats.

A la primera fase es tractarà de donar visibilitat a les diferents propostes, iniciatives i programes de diferent naturalesa que es duen a terme a Mallorca vers la prevenció i sensibilització del maltractament a persones majors a través d'una recerca

sistematitzada d'iniciatives ja existents a Mallorca vers la prevenció i sensibilització del maltractament de les persones majors.

En la segona fase, havent fet ja una recerca exhaustiva dels programes i iniciatives existents i la seva efectivitat i consolidació, dissenyar uns programes consensuats per totes les institucions rellevants i representades a la comissió. El projecte inclourà tant el contingut del producte dissenyat com la metodologia a utilitzar, el pla d'implantació i els recursos necessaris per a dur-lo a terme.

3. Objectius del projecte

Objectius Generals	Objectius Específics
Visibilitzar la desprotecció i els diferents maltractaments associats a l'edat avançada a l'àmbit comunitari i institucional.	Potenciar la identificació dels abusos i els maltractaments als majors.
	Potenciar la detecció sistemàtica dels abusos i els maltractaments al majors.
Donar visibilitat a les iniciatives que en matèria preventiva vers la desprotecció i el maltractament dels majors es duen a terme als dos àmbits d'estudi.	Fer una recerca sistematitzada de les iniciatives i programes preventius existents.
	Impulsar el treball en xarxa des de la perspectiva comunitària i institucional.

4. Abast institucional.

La missió i naturalesa del projecte obliga a una presència i implicació de totes aquelles institucions que poden tenir responsabilitat en la protecció dels majors.

5. Fases del projecte.

La proposta metodològica dissenyada s'executa en 4 fases principals (Ballester, Nadal i Amer, 2015)

5.1. Fase Preparatòria

En aquesta fase es debat amb el grup de treball sobre *l'estratègia metodològica més adequada*. Es fa especial incidència sobre la necessitat de poder conèixer totes les propostes, iniciatives i programes actius a Mallorca que es tenen com a

objectiu (principal i/o secundari) la visibilitat i la sensibilització vers les situacions de maltractament en persones majors a Mallorca.

A les diferents reunions realitzades pel Grup de Treball en Prevenció es destaca la necessitat de coneixement i de coordinació de les propostes existents en aquest camp.

5.2. Fase de treball de camp

La participació de diferents institucions (IMAS, UIB, Creu Roja, Fundació Aldaba, Fundació Balear Atenció Dependència, Intress, Grup SAR, Novaedat, Col·legi Oficial de Terapeutes Ocupacionals, Col·legi Oficial de Pedagogs i Psicopedagogs, Col·legi Oficial de Psicòlegs, Col·legi Oficial de Metges, Col·legi Oficial de Fisioterapeutes, SAD Mancor i Ajuntament de Palma) permetrà realitzar una *recollida de dades sistematitzada* d'iniciatives preventives existents a Mallorca.

La recollida de dades es farà a partir d'un *registre unificat proposat per a la UIB* i acordat amb tots els membres del Grup de Treball. Aquesta recollida es dividirà en la zona de Palma i la Part Forana.

La coordinació es realitzarà, preferentment, a través de les noves tecnologies (mail) i de les reunions presencials regulars del grup de Treball.

L'objectiu d'aquesta primera fase és, per una banda, poder donar a conèixer tots els programes preventius actius a Mallorca vers la prevenció i sensibilització vers el maltractament en persones majors de forma sistematitzada; mentre que, alhora, permet poder establir un *punt de partida* per a l'elaboració del disseny del programa preventiu de sensibilització vers el maltractament de les persones majors.

5.3. Fase d'anàlisi

A partir del registre proposat per UIB i consensuat per tots els membres del grup de treball, *s'analitzaran les dades recollides* en aquest registre per tal de poder fer un triatge de les característiques més adients per incloure al disseny del programa presentat.

Aquest registre ha de contemplar la necessitat de poder accedir a diferents grups de població; és a dir, a les pròpies persones majors, als seus familiars (fent especial esment a les relacions Inter generacionals) i als professionals que hi tenen un contacte directe.

Les característiques pròpies de la societat actual també fan necessari incloure dimensió referida a les noves tecnologies, per aquest motiu, es remarca la

possibilitat de tenir present en el disseny del programa no sols aquelles intervencions, propostes i/o accions presencials sinó també aquelles canalitzades a través de les noves tecnologies, com ara plataformes virtuals o xarxes socials.

A través de la informació recollida de forma sistemàtica, també es posaran de manifest les necessitats detectades vers el tema de la prevenció del maltractament en persones majors, d'aquí que es puguin establir prioritats en el disseny del programa.

L'objectiu de totes les intervencions és el disseny d'un programa preventiu centrat a empoderar a les persones majors, potenciar la seva visibilitat dins la societat mallorquina i, alhora, eliminar estereotips negatius vers aquest grup d'edat, fomentant la seva autonomia, l'envelliment actiu i la participació activa dins la societat.

Per a finalitzar aquesta fase, s'elaborarà un document provisional de resultats

5.4. Fase informativa

L'objectiu d'aquesta fase es *l'elaboració d'un programa preventiu* vers el maltractament a les persones majors basat en la investigació, en la fonamentació teòrica, la metodologia duta a terme, els resultats obtinguts, i les discussions i conclusions del grup de treball.

S'elaborarà, a més, un pla de difusió del programa a on es recullin, entre d'altres, responsables, temporalització i costos previst.

6. Recursos:

Sempre amb l'objectiu de l'eficiència en les despeses però sense minvar la qualitat i l'abast desitjat, s'inclouen a continuació la tipologia de recursos imprescindibles:

- **Recursos materials:**

Material fungible i suport informàtic. Espais físics per a les reunions de treball.

- **Recursos humans:**

Membres de la línia de treball que col·laborin amb l'elaboració del projecte en els diferents moments i fases del mateix. Han d'estar implicats membres representants de totes les institucions estratègicament implicades.

- **Recursos econòmics:**

L'IMAS aportarà els espais físics per a les reunions de treball dels membres de la comissió. També aportarà part de la jornada laboral del coordinador/a de la comissió així com d'aquells integrants de la mateixa que pertanyen a la seva plantilla.

Les institucions representades pels membres de la comissió de treball aportaran part de la jornada laboral dels seus tècnics per l'assistència a les convocatòries de treball i la feina i elaboració de tasques planificades per al desenvolupament del projecte.

El *Ple de l'observatori* s'haurà de comprometre en l'assignació del pressupost imprescindible i necessari per a la implantació del projecte quan aquesta ho requereixi.

7. Temporalització: 2016 – 2018.

- 1er semestre 2016:
 - Fase preparatòria. *“Estratègia metodològica més adequada”*
- 2n semestre 2016:
 - Fase de treball de camp. *“Recollida de dades sistematitzada”*
- 1er semestre 2017:
 - Fase d'anàlisi. *“Anàlisi de les dades recollides”*
- 2n semestre 2017:
 - Fase informativa. *“Elaboració d'un programa preventiu”*
- 1er i 2n semestre 2018:
 - Implantació.

8. Suport extern. Supervisió.

El lideratge del projecte requerirà del imprescindible suport especialitzat extern vers la naturalesa del projecte. La coordinació del projecte garantirà la recerca i inclusió d'espais de supervisió especialitzada en la matèria per a cada una de les fases del projecte.

9. Referències bibliogràfiques

- Ballester, Ll.; Nadal, A . i Amer, J. (2015) *Métodos y Técnicas de investigación educativa*. Col·lecció Materials Didàctics, Núm 178. Palma: Edicions UIB. Universitat de les Illes Balears.
- Barceló, B.; Quart, Ml.; Fernández, R.; Garcia C. (2009) Informe 2009. Programes preventius de la dependència a les Illes Balears. UIB
- Bazo, T. (2001). Negligencia y malos tratos a las personas mayores en España. *Revista Española de Geriátria y Gerontología*, 36, 8-14.
- Garre-Olmo, J., Planas-Pujol, X., López-Pousa, S. Juvinya, D. i Vilalta-Franch, J. (2009). Prevalence and risk factors of suspected elder abuse subtypes in people aged 75 and older. *Journal of the American Geriatrics Society*, 57, 815–822. doi 10.1111/j.1532-5415.2009.02221.x
- Pérez-Cárceles, M.D., Rubio, L., Pereniguez, J.E., Pérez-Flóres, D., Osuna, E. i Luna, A. (2008). Suspicion of elder abuse in south eastern Spain: The extent and risk factors. *Archives of Gerontology and Geriatrics*, 49, 132–137. doi: 10.1016/j.archger.2008.06.002
- Risco, C., Paniagua, M.C., Jiménez, G., Poblador, M.D., Molina, L. i Buitrago, F. (2005). Prevalencia y factores de riesgo de sospecha de maltrato en población anciana. *Medicina Clínica*, 125. doi: 10.1157/13076463
- Sancho, M. (Dir.). (2011). *Estudio de prevalencia de malos tratos a personas mayores en la comunidad autónoma del País Vasco*. Vitoria_Gasteiz: Gobierno Vasco. Departamento de Empleo y Asuntos Sociales
- World Health Organization (2011). *European Report on Preventing Elder Maltreatment*. Roma: World Health Organization.